Turkish Studies *Social Sciences*

Volume 14 Issue 5, 2019, p. 1945-1956

DOI: 10.29228/TurkishStudies.30191

ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 08.08.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 15.10.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (10.10.2019)-Referee 2 (18.09.2019)

This article was checked by iThenticate.

SOSYAL HİZMETİN REVİZE EDİLEN KÜRESEL TANIMININ GÖSTERDİKLERİ: PARADİGMA DEĞİŞİMİ

*Emrah AKBAŞ**

ÖZ

Bu çalışma Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonunun ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliğinin 2014 yılında revize ettiği küresel sosyal hizmet tanımının sosyal hizmette nasıl paradigma değişiminin bir göstergesi olduğunu ele almaktadır.

Paradigma değişiminin ipuçları revize edilen tanıma eklenen ve bir önceki tanımdan çıkarılan bazı hususlardır. Yeni tanıma eklenenler şunlardır: sosyal kalkınma, sosyal kaynaşma, akademik disiplin olarak sosyal hizmet, ortak sorumluluk, çeşitliliğe saygı, sosyal hizmet teorileri, insan ve toplum bilimleri teorileri, yerel bilgi, yaşamdaki güçlükler ve insan ve yapı etkileşimi. Eski tanımdan çıkarılanlar ise şunlardır: sorun çözme, insan davranışı ve sosyal sistemler teorileri, çevreyle etkileşim ve müdahale.

Çalışmada söz konusu paradigma değişimi; yapılardan faillere/eyleyicilere, sorun odaklı yaklaşımdan çözüm odaklı yaklaşıma/sorunlardan güçlere, uygulamadan teoriye, sosyal devletten yönetselliğe/bireyden topluluğa başlıkları altında tartışılmaktadır.

Revize edilen küresel tanımda bir önceki tanımda da bulunan “insanın özgürleştirilmesi”, “sosyal adalet” ve “insan hakları” vurgusu sosyal hizmetin neoliberal ekonomi-politik bağlama rağmen ve/veya bu bağlama karşı eleştirel ve özgürlükçü doğasını koruduğu ileri sürülebilir. İnsanın özgürleştirilmesi hususunda baskı ve ayrımcılık karşıtlığı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve genel olarak insan hakları savunuculuğu sosyal hizmetin ayırt edici özelliği olmaya devam etmektedir.

Revize edilen tanımın sosyal hizmet ve teori ilişkisine dair getirdiği yenilik, teoriyi sosyal hizmetin eklektik bilgi temeline bir katkı olmaktan çıkarıp doğrudan sosyal hizmet uygulamasını teorik üretime dönüştürme

* Doç. Dr. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, E-posta: akbasemr@yahoo.com

iddiasını ortaya koymaktadır. Yeni tanımda sosyal hizmetin akademik bir disiplin olarak tanımlanması, insan ve toplum bilimleri teorilerinin sosyal hizmetin bilgi gövdesine dâhil edilmesi ve daha önemlisi yerel bilginin altının çizilmesi sosyal hizmette *teorik bir dönemeç* olarak değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Sosyal Hizmet Tanımı, Paradigma Değişimi, Fâil, IFSW, IASSW.

IMPLICATIONS OF THE REVISED GLOBAL DEFINITION OF SOCIAL WORK: PARADIGM SHIFT

ABSTRACT

This study examines the global definition of social work revised by the International Federation of Social Workers and International Association of Schools of Social Work in 2014 as an indicator of a paradigm shift in social work.

The clues of such a paradigm shift are first the points which are added to the revised definition and second those which are removed from the previous one. Those that are added to the new definition are the following: social development, social cohesion, social work as an academic discipline, collective responsibility, respect for diversity, social work theories, theories of social sciences and humanities, indigenous knowledge, life challenges, and interaction between people and structures. And those that are removed from the previous definition are the following: problem solving, theories of human behavior and social systems, interaction with the environment, and intervention.

The study discusses the paradigm shift under the following categories: from structures to agency, from problem based approach to solution focused one/from problems to strengths, from practice to theory, from social state to managerialism/from individual to community.

It may be argued that the emphasis in the revised definition on “liberation of people”, “social justice” and “human rights” reveals that social work keeps its critical and liberationist nature despite neo-liberal political economy context and/or against it. As to the liberation of people, anti-oppression and discrimination, gender equality and human rights advocacy in general continue to be the distinguishing characteristics of social work.

The change that the revised definition brought about in the relationship between social work and theory puts forth the claim that theory seizes to be a contribution to the eclectic knowledge base of social work and directly transforms the social work practice into a theoretical production. The new definition's identification of social work as an academic discipline, inclusion of human and social sciences in the knowledge body of social work, and more importantly highlighting the local knowledge should be evaluated as a *theoretical turn* in social work.

STRUCTURED ABSTRACT

The International Federation of Social Workers and the International Association of Schools of Social Work decided to revise to global definition of social work. The revised definition included and excluded some components of the discipline. Those that are added to the new definition are the following: social development, social cohesion, social work as an academic discipline, collective responsibility, respect for diversity, social work theories, theories of social sciences and humanities, indigenous knowledge, life challenges, and interaction between people and structures. And those that are removed from the previous definition are the following: problem solving, theories of human behavior and social systems, interaction with the environment, and intervention. This study examines the revised global definition of social work as an indicator of a paradigm shift in social work. The clues of such a paradigm shift are first the points which are added to the revised definition and second those which are removed from the previous one. This study discusses the paradigm shift under the following categories: from structures to agency, from problem based approach to solution focused one/from problems to strengths, from practice to theory, from social state to managerialism/from individual to community.

Although they are different by nature the common ground for the mainstream approaches (such as psychodynamic theory and structural functionalist theory) and the attempts to challenge them (such as radical social work) within social work is the fact that both rely on the determination by structures. The passive position of the individual and taking the effect of structures on individual for granted have brought about the legitimation of some general theoretical assumptions and understandings of intervention in social work.

The fact that “human behavior and social systems theories” were covered in the previous definition is directly linked with this. According to this, human beings must be seen not as active agents, but passive persons having behaviors which are subject to some universal laws. After this definition which totally emphasizes the psychological context, it is seen in the new definition that *social-cultural context* replaced the *psychological one*.

In the intervention dimension of the shift from structure to subject/agent in the focus of social work lies the shift from the problem focused approach to the solution focused approach. The problem focused approach should not be seen identical with the medical paradigm. There is certainly a dimension of diagnosis and treatment stemming from the medical paradigm in this approach, but the main problem of it is the fact that it relies on structures rather than the agency.

It is obvious in the revised definition that there is a radical change in the epistemological base of social work. Exclusion of the human behavior and social systems theory which was taken as the knowledge base of social work in the previous definition, and inclusion of social and human sciences theories, and more importantly of the local knowledge address a deep rooted change.

The emphasis in the revised definition on “common responsibilities” addresses the future of social work in the post-welfare state welfare

regimes. Social work in the neo-liberal context will serve the development of the feeling of common responsibilities and be built upon common responsibility. Just in consequence of this need provision of social services has begun to include non-governmental organizations as the actors as active as the state.

It may be argued that the emphasis in the revised definition on “liberation of people”, “social justice” and “human rights” reveals that social work keeps its critical and liberationist nature despite neo-liberal political economy context and/or against it. As to the liberation of people, anti-oppression and discrimination, gender equality and human rights advocacy in general continue to be the distinguishing characteristics of social work.

The change that the revised definition brought about in the relationship between social work and theory puts forth the claim that the theory seizes to be just a contribution to the eclectic knowledge base of social work and directly transforms the social work practice into a theoretical production. The new definition’s identification of social work as an academic discipline, inclusion of human sciences and social sciences in the knowledge body of social work, and more importantly highlighting the local knowledge should be evaluated as a *theoretical turn* in social work.

Keywords: Global Definition of Social Work, Paradigm Shift, Agency, IFSW, IASSW.

Giriş

2014 yılında Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği sosyal hizmetin küresel tanımını revize etme ihtiyacı duydu. Değişen sadece bir mesleğin tanımı değil, aynı zamanda bir paradigmaydı. Bu çalışma değişen paradigmayı tartışmaktadır.

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu 2000 yılında sosyal hizmeti şöyle tanımlamıştı (IFSW, 2000: 1):

Sosyal hizmet mesleği; insanların iyilik halini geliştirmek amacıyla sosyal değişimi, insan ilişkilerinde sorun çözme ve insanların güçlendirilmesini ve özgürleştirilmesini teşvik eder. İnsan davranışı ve sosyal sistemler teorilerinden yararlanarak, sosyal hizmet insanların çevreleri ile etkileşime geçtikleri noktalara müdahale eder. İnsan hakları ve sosyal adalet ilkeleri sosyal hizmetin temelidir.

Federasyonun ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliğinin revize ettiği sosyal hizmet tanımı ise şöyledir (IFSW, 2014):

Sosyal hizmet; sosyal değişim ve kalkınmaya, sosyal kaynaşmaya, insanların güçlendirilmesine ve özgürleşmesine aracılık eden uygulama temelli bir meslek ve akademik bir disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve çeşitliliğe saygı sosyal hizmet için temel teşkil eder. Sosyal hizmetin, sosyal bilimlerin ve beşeri bilimlerin teorilerine ve yerel bilgiye dayanmak suretiyle sosyal hizmet, yaşamdaki güçlükleri işaret etmek ve iyilik halini geliştirmek üzere insanları ve yapıları bir araya getirir.

Revize edilen küresel tanımın getirdiği yenilikler şunlardır:

- Sosyal kalkınma
- Sosyal kaynaşma

- Akademik disiplin
- Ortak sorumluluk
- Çeşitliliğe saygı
- Sosyal hizmet teorileri
- İnsan ve toplum bilimleri teorileri
- Yerel bilgi
- Yaşamdaki güçlükler
- İnsan yapı etkileşimi

Dışarıda bıraktığı hususlar ise şunlardır:

- Sorun çözme
- İnsan davranışı ve sosyal sistemler teorileri
- Çevreyle etkileşim
- Müdahale

Sosyal hizmetin revize edilen tanımı sosyal hizmet içinde var olan ve bir bakıma paradigma özelliği kazanan bazı teorik çabaların sosyal hizmet çevrelerinde konsensüse dönüşmüş olduğunu göstermektedir. Bu teorik çabalar sosyal hizmette çağdaş eleştirel yaklaşımlar biçiminde kategorize edilebilir. Tanımda ifadesini bulan “ortak sorumluluk”, “çeşitlilik”, “sosyal kaynaşma”, “yerel bilgi” gibi ifadeler çağdaş eleştirel yaklaşımların en açık göstergesidir. Radikal sosyal hizmet geleneğine yaslanan ama post-modern etkilerle Ortodoks Marksizm çizgisinden uzaklaşan ve daha çok baskı ve ayrımcılık karşıtlığını benimseyen kimi çağdaş eleştirel yaklaşımların sosyal hizmetin revize edilen küresel tanımına etkisi sadece mikrodan topluluğa doğru bir kayma biçiminde okunmamalıdır. Bu etki aynı zamanda uygulamayı teorik üretime ve sosyal teori ile köprüler kurmaya dâvet niteliğindedir.

Yeni tanımda yapılara olduğu kadar fâillere de vurgu yapılması bireyin değil, öznenin öne çıkarılması biçiminde anlaşılmalıdır. Bu da çağdaş eleştirel yaklaşımların büyük etkisini göstermektedir. Sosyal hizmette çağdaş eleştirel yaklaşımların –baskı ve ayrımcılık karşıtı yaklaşımlar, feminizm ve hatta tinsel yaklaşım da dâhil olmak üzere– ortak noktası sosyal hizmet uygulanmasında sosyal hizmet uzmanının ajanlığına/fâilliğine karşı müracaatçının ajanlığının/fâilliğinin altını çiziyor olmalarıdır.

Buna koşut olarak sosyal hizmette çağdaş eleştirel yaklaşımlar yeni tanımda dışarıda bırakılan “sorun çözme” ve “müdahale” kavramlarını da eleştirmekte ve sorun yerine çözüm odaklılığı öne çıkarmaktadır. Çözüm odaklılık ise zorunlu olarak müdahale yerine bir fâil olarak müracaatçı ile ittifakı içermektedir.

Sonuç olarak, Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonunun ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliğinin revize ettiği küresel sosyal hizmet tanımı sosyal hizmette büyük bir kırılmayı ve/veya paradigma kaymasını göstermektedir. Bu çalışmada söz konusu paradigma değişimi aşağıdaki başlıklar halinde tartışılmaktadır:

- Yapılardan fâillere
- Sorun odaklı yaklaşımdan çözüm odaklı yaklaşıma; sorunlardan güçlere
- Uygulamadan teoriye
- Sosyal devletten yönetselliğe; bireyden topluluğa

Yapılardan Fâillere

Sosyal hizmet içindeki anaakım yaklaşımların (örn., psikodinamik teori, yapısal işlevselci teori) ve anaakıma meydan okuma girişimlerinin (örn., radikal sosyal hizmet) ortak noktası –farklı yaklaşımlar

da olsa– yapıların belirleyiciliğine yaslanıyor olmalarıdır. Bireyin edilgen pozisyonu ve yapıların birey üzerindeki etkisinin sorgusuz kabulü, sosyal hizmette genelgeçer birtakım teorik varsayımların ve müdahale anlayışlarının meşru kılınmasını beraberinde getirmiştir.

Sosyal hizmetin önceki tanımında “insan davranışı ve sosyal sistemler teorileri”nin bulunması tam olarak bu konuyla ilişkilidir. Buna göre, insan aktif bir eyleyici değil, evrensel birtakım yasalara tâbi davranışları olan pasif bir kimse olarak ele alınmaktadır. Bütünüyle psikolojik bağlamı öne çıkaran bu tanımın ardından yeni tanımda *psikolojik bağlam* yerine *sosyo-kültürel bağlam* öne çıktığı görülmektedir.

Sosyal hizmette bireyin aktif bir eyleyici olarak keşfi ancak yakın zamanlarda mümkün olabilmiş ama bu keşif uygulamayı dönüştürmekte yetersiz kalmıştır. Yeni tanımda çeşitliliğin öne çıkması ve insanlar ile yapıların bir araya getirilmesi bahsi yetersiz de olsa söz konusu bu etkiyi işaret etmektedir. Bu yetersizliğin yakın zamanda ilişkisel sosyolojinin (*relational sociology*) imkânlarıyla aşılmaya çalışılacağı öngörülebilir. Revize edilen tanımda insanların ve yapıların bir araya getirilmesi ifadesi bunun ipuçlarını işaret ediyor görünmektedir. Yapıya karşı fâil anlayışının aşılabilmesi için bu ikisini müstakil kategoriler olarak görmek yerine ilişkilere odaklanmak gerektiği son zamanlarda sıklıkla tartışılmaktadır (Folgheraiter, 2003; Goldstein vd., 2009; Ornstein ve Ganzer, 2005).

Yeni tanımda çeşitliliğe saygı biçiminde ifade edilen husus insan davranışı teorilerinde sıklıkla göz ardı edilen sosyo-kültürel bağlamın altını çizmektedir. Sosyal hizmet uygulamasında ötekine saygı ve kültürel yetkinlik biçiminde ifadesini bulan sosyo-kültürel bağlam bir tür sosyo-kültürel determinizm yerine insan davranışı teorilerinin psikolojik determinizmine meydan okuma biçiminde okunmalıdır. Fâili öne çıkaran sosyo-kültürel bağlam vurgusunun sosyal hizmette genel olarak sosyal inşacı (social constructionism) yaklaşımın ve özelde ise müracaatçı merkezli yaklaşım ve çokkültürcülük yaklaşımının bir etkisi olarak ortaya çıktığı ileri sürülebilir. Gerçekliğin sosyal inşası yaklaşımı (Berger ve Luckmann, 1991) sosyal hizmette yapı karşısında fâilin belirleyiciliğini öne çıkaran paradigma kaymasının en önemli epistemolojik temellerinden birini oluşturmuştur.

Ornellas vd. (2018) yeni tanımı tartıştıkları “The Global Social Work Definition: Ontology, Implications and Challenges (*Küresel Sosyal Hizmet Tanımı: Ontoloji, Doğurgular ve Meydan Okumalar*)” başlıklı makalelerinde sosyal hizmet uygulamasında bilgi ve teorinin güçlendirilmesi gereğinin yanında bireysel yaklaşımlardan kolektif ve makro perspektiflere doğru bir kaymanın da kabul edildiğini ileri sürmektedirler. Yeni tanımda bireysel yaklaşımdan kolektif ve makro perspektiflere doğru bir kayma açıkça görülmekle birlikte burada söz konusu edilen bireysellik bireyin fâilliğini ve özne(l)liğini değil, yapılar karşısındaki edilgenliğini ve sosyal hizmet uygulamasının mikro odağını işaret etmektedir. Söz konusu edilen kolektif ve makro perspektifler ise sosyalist bir mücadele ve/veya müdahale anlayışından çok öznel deneyimleri ve kültürel çeşitlilikleri ile aktif fâillerin sosyal hizmet uzmanı ile ittifakını işaret etmektedir.

Sorun Odaklı Yaklaşımdan Çözüm Odaklı Yaklaşım; Sorunlardan Güçlere

Sosyal hizmette odağın yapıdan özneye/fâile doğru kaymasının müdahaleyi doğrudan ilgilendiren boyutunda ilginin sorun odaklı yaklaşımdan çözüm odaklı yaklaşıma çevrilmesi vardır. Sorun odaklı yaklaşım sadece medikal paradigmayla özdeş sayılmamalıdır. Elbette medikal paradigmadan kaynaklanan teşhisçi ve tedavi edici bir tarafı vardır ancak sorun odaklı yaklaşımın ana sorunu fâilin eyleyciliğinden çok yapılara yaslanmasıdır. Bu yaklaşım yapılara yaslandığı oranda sorun ve ihtiyaçlara dair hazırcılık çözümler üretmeye ve müracaatçı öznelliğini göz ardı etmeye meyletmiştir (Oko, 2006; Roscoe, 2009; De Shazer ve Dolan, 2012). Buna karşılık, çözüm odaklı yaklaşım ise sadece koruyucu ve önleyici çalışmalarla anlaşılmamalıdır. Çözüm odaklı yaklaşımın başlıca etkisi yapılara karşı fâili öne çıkarması ve müracaatçının öznelliğini müdahalenin merkezine yerleştirmesidir (Sundman, 1997; O'Connell ve Palmer, 2003; Corcoran ve Pillai, 2007).

Sorun odaklı yaklaşımda sosyal hizmet uzmanı; sorun veya yetersizlikleri değerlendirmekte ve bunlara yönelmekte, eylemin yönünü yasallaştırmakta, sorunun belirtilerini ortadan kaldırmak için lineer bir yaklaşım benimsemekte, müracaatçının ihtiyaçlarını varsaymakta, müracaatçıları rutin hizmetlerle sınırlandırmakta, müracaatçıdaki “hastalıkların” nedenlerini belirleyemeye çalışmakta ve müracaatçıyı edilgen bir konumda tutmaktadır (Perkins ve Tice, 1995, akt. Şahin, 2001). Çözüm odaklı yaklaşım ise müracaatçının referans çerçevesi içinde müracaatçı ile birlikte iyi yapılandırılmış amaçların gelişimine ve istisnalara dayalı olarak müracaatçı çözümlerinin gelişimine odaklanmaktadır (Şahin, 2001). Şahin’e göre (2001), çözüm odaklı yaklaşımda müracaatçının gerçeklik tanımlaması ön plana geçmektedir. Böylece müracaatçı hem kendi dünyasını kavramsallaştıracak hem de bu dünyada nasıl yaşayacağına bizzat kendisi karar verecektir.

Müracaatçıların gerçeklik tanımlamasının ön plana geçmesi için öncelikle kendilerini daha olumlu değerlendirmeleri gerekir ve kendilerini daha olumlu değerlendirebilmeleri için de Zastrow’a göre (2004, akt. Duyan vd., 2008: 62) öncelikle güçlü yanlarının ve yeterliliklerinin ön plana çıkarılması gerekmektedir.

Müracaatçıların güçlü yanlarını ve yeterliliklerini ön plana çıkaran yaklaşım çözüm odaklılık ve güçlendirme yaklaşımıdır. Güçlendirme yaklaşımı, Erbay ve Tuncay’a göre (2010: 157) birey adına değil birey ile birlikte başarıya ulaşma anlayışını kabul eden bir yaklaşımdır. Buna göre, birey kendi çözümünü bulma yönünde güçlendirilmeli, çözümün baş mimarı haline getirilmeli ve baş etme kapasitesi geliştirilmelidir. Courtois ve arkadaşları (2011; akt. Erükçü, 2013) güçlendirme yaklaşımına yaslanan müdahalelerinin iki ana felsefi temel üzerinde inşa edildiğini ifade etmektedir. Bireyin biricikliğinin kabulü ve kişisel güçlendirme.

Revize edilen küresel tanımda belirtilen “yaşamdaki güçlükleri işaret etmek” sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı ilişkisinde sosyal hizmet uzmanına düşen iştir. Yaşamdaki güçlükleri işaret eden sosyal hizmet uzmanı müracaatçının yaşamına ve yaşamındaki güçlüklerle anlam verme çabasına kulak vermeli ve bu anlam arayışının güçlükleri bir tür meydan okumaya dönüştürme sürecinde müracaatçı ile müttefik olmalıdır. Bunun için sosyal hizmet uzmanına düşen iş müracaatçının sorunlarının altını çizmek ve sorunun tedavisi veya ortadan kaldırılması için kendi çözümlerini dayatmak değil, müracaatçıyı kendi çözümünü bulma konusunda cesaretlendirmek ve güçlendirmektir. Bunu yapabilmek için öncelikle müracaatçının biricikliğine kendini ikna etmeli ve daha sonra müracaatçıyı çözüm sürecinin mimarı haline getirmelidir.

Uygulamadan Teoriye

Revize edilen tanımda sosyal hizmetin epistemolojik temeline dair radikal bir değişim açıkça görülmektedir. Daha önceki tanımda sosyal hizmetin bilgi temeli olarak ele alınan insan davranışı ve sosyal sistemler teorisinin dışarıda bırakılması ve bunun yerine sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin teorileri ve daha da önemlisi yerel bilginin dâhil edilmesi köklü bir değişimi işaret etmektedir.

İnsan davranışı ve sosyal sistemler teorisinin dışarıda bırakılması yine yapı-fâil ilişkisinin bir sonucudur. İnsan davranışı ve sosyal sistemler yaklaşımının öncelikle insan davranışına dair yapısal açıklaması ve sosyal sistemler yaklaşımının yapısal işlevselci arka planı sosyal hizmette fâil/özne olarak bireyin yükselişine teorik bir temel veya meşruiyet sağlamaktan uzak kalmıştır. Fâili öne çıkararak teorik katkının adresi artık bütünüyle sosyal teori olmuştur. Öte yandan fâili vurgulayan yeni dönem insan davranışı teorileri gibi büyük anlatıların da önemini yitirdiği ve mikro anlatıların egemen olduğu bir dönemdir.

İnsan davranışı ve sosyal sistemler teorilerinin psikolojik determinizmi ve bireyin fâilliğini çevresiyle sınırlayan yaklaşımı sosyal hizmetin modernist ajandasının devamı niteliğindedir. Bu ajanda değişim ajanı/fâili olarak sosyal hizmet uzmanını öne çıkarırken fâili vurgulayan yeni paradigma müracaatçının ajanlığını/fâilliğini öne çıkaracaktır. Sosyal hizmette müracaatçı merkezli yaklaşım,

tinsellik ve baskı karşıtı yaklaşım gibi teorik ve uygulamalı çabalar fâili öne çıkarmanın teorik meşruiyetini sağlamıştır. Söz konusu bu çabaların teorik temelinde ise büyük oranda sosyal teori yatmaktadır. Revize edilen tanımda sosyal ve beşeri bilimlerin içerilmesi tam olarak bununla ilişkili ve bunun genişletilmesi arayışı gibi görünmektedir.

Yerel bilginin revize edilen tanıma dâhil edilmesi bir diğer boyuta, sosyal hizmetin Avrupa merkezci doğasına işaret etmektedir. Her ne kadar sosyal hizmetin anaakım uygulaması insan biricikliğini ve çeşitliliği kabul etmeye razı olmuşsa da revize edilen tanımla birlikte bu tescillenmiş ve sadece uygulamaya/müdahaleye katılımla sınırlı olmaktan çıkarılıp epistemolojik bir katkı, katılım ve meşruiyete dönüştürülmüştür. Revize edilen tanım sosyal hizmetin yerel ihtiyaçları dikkate almasını değil yerel bilgiye (de) yaslanmasını ifade etmektedir. Bu ifade sosyal hizmetin Avrupa merkezci epistemolojisine meydan okumadır.

Sosyal hizmetin yeni tanımda bir akademik disiplin olarak tanımlanmasının sosyal hizmet uygulaması ile sosyal teori arasında bir köprü kurma niyetinin ifadesi olduğu düşünülebilir. Akbaş'a göre (2014), sosyal hizmet ile sosyal teori arasında bir ilişkinin kurulabilmesinin ön koşulu sosyal hizmetin "epistemolojik" bir meselesinin olmasıdır. Epistemolojik mesele sosyal hizmetin bilimselleşmesi ve *teorize* edilmesi için gereklidir ancak sosyal hizmetin ayrıca *ontolojik* ve *fenomolojik* bir meselesinin de olması gerekir. Akbaş'a göre, sosyal hizmeti *teorik* bir alan haline getirebilmek için en tepeye bir teoriyi koyup oradan aşağı bir paket programa inmek yerine, en alttan yani uygulamadan başlamak gerekmektedir. Tümevarımcı bir perspektifle bu süreç ele alınmalıdır. Akbaş'a göre, bu süreç zorunlu olarak *öz-düşünümsel* ve *eleştireldir*. Sosyal hizmet uzmanı müracaatçı ile ittifak halindedir. Öz-düşünümsel ve eleştirel bakış açısı sosyal hizmet uzmanının kendi sübjektif pozisyonunu uygulama ile bütünleştirmesine ve uygulamada bir tür aksiyon/eylem ortaya koymasına yardımcı olur.

Sosyal hizmetin ontolojik ve fenomenolojik bir derdinin olması ne anlama gelir? Yeni tanımda sözü edilen "sosyal değişme ve kalkınma", "sosyal kaynaşma", "insanların güçlendirilmesi ve özgürleşmesi", "sosyal adalet", "insan hakları", "ortak sorumluluk ve çeşitliliğe saygı", "yaşamdaki güçlükleri işaret etmek" ve "iyilik halini geliştirmek" vurguları tam olarak bunu işaret etmektedir. Burada söz konusu edilen şey bireyin öznel deneyimi ve tam da bu öznel deneyimin üzerine bina edilen güçlendirme çabasıdır. Güçlendirme yaklaşımı bireyin içinde mevcut bulunan potansiyeli (*bilkuve*) harekete geçirmeyi (*bilfiil*) benimsiyorsa (Gutierrez vd., 1998; Adams, 2003; Hepworth vd., 2016) burada bireyin ve sosyal hizmet uzmanının anlam arayışı içerisinde olduğu ve bunun zorunlu olarak müracaatçının öznel deneyimini ve sosyal hizmet uzmanının öz-düşünümselliğini içerdiği ileri sürülebilir.

Sosyal Devletten Yönetişliğe; Bireyden Topluluğa

Akbaş'ın (2011) Türkçe literatürde yönetişlik olarak ifade ettiği *managerialism* olgusu Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonunun ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliğinin revize ettiği tanımın ekonomi politik çerçevesini oluşturuyor görünmektedir. Doğrusu, yapılardan fâile ve sorun odaklı yaklaşımdan çözüm odaklı yaklaşıma kayma süreci büyük oranda post-modern düşünürlerin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Post-modernizmin ekonomi-politik bağlamında ise küreselleşmenin ve neo-liberalizmin varlığı açıkça görünmektedir (Kasapoğlu, 2016).

Sosyal hizmetin yardım edici niteliği refah devleti paradigmasına yaslanmak suretiyle kurumsallaşmıştır. Total istihdamı ve bütün nüfus kesimleri için minimum refah garantisini hedefleyen refah devletinin bu hedeflerini gerçekleştirmek konusunda en büyük araçlarından biri de sosyal hizmet mesleği olmuştur. Bununla birlikte refah devletinin krize girmesiyle birlikte (Rosanvallon, 2004) neo-liberal ekonomi-politik refah devletinin aşınmasını ve dolayısıyla devletin yanında toplumun artan bir sorumluluk üstlenmesini işaret edecektir.

Revize edilen tanımda yapılan “ortak sorumluluk” vurgusu refah devleti sonrası refah rejimlerinde sosyal hizmetin geleceğini işaret etmektedir. Neo-liberal bağlamda sosyal hizmet ortak sorumluluk duygusunu geliştirmeye hizmet edecek ve ortak sorumluluk üzerine bina olacaktır. Tam da bu ihtiyaca binaen sosyal hizmetlerin sunumunda en az kamu kadar aktif olması beklenen aktörler sivil toplum örgütleri olmuştur. Bu örgütlerinin sosyal refah hizmetlerinin sunumuna aktif katılımı dolaylı olarak ortak sorumluluk duygusuna ve yine revize edilen tanımda zikredilen sosyal kaynaşmaya hizmet edecektir.

Öte yandan, sosyal hizmetlerin sunumunda yönetsellik, dekomodifikasyon düzeyinin düşmesiyle birlikte müracaatçıları birer müşteriye dönüştürecek ve Garrett’in ifadesiyle (2013) sosyal hizmet kaliteli hizmetlerini çeşitli müşterilere sunmayı amaç edinecektir. Haktan metaya dönüşen sosyal hizmetler verimli, etkili, hesap verebilir ve şeffaf bir bağlama oturacaktır.

Revize edilen tanımda yönetselliğe direkt bir ima söz konusu değildir zira son yıllarda yükselen neo-liberalizm karşıtı sosyal hizmet argümanları yönetselliğin meşrulaştırılmasına izin vermemektedir. Bunun yerine yönetsel sosyal hizmet sunumunun meşruiyetini oluşturan “ortak sorumluluk” ve “sosyal kaynaşma” gibi kavramlar tercih edilmiştir. Bu kavramların tanımda yer bulmasını sağlayan şey son yıllarda güçlenen baskı ve ayrımcılık karşıtı argümanlardır. Bu kavramların baskı ve ayrımcılık karşıtı argümanlardan doğması şaşırtıcı değildir zira bu argümanların sosyalist gelenekle bağı açıkça ortada olmakla birlikte fazlasıyla post-modern ve neo-liberal yönetişimci etkilerle şekillendikleri de açıktır (Akbaş, 2014).

Akbaş’a göre (2011) yeni dönemde sosyal hizmetler; toplumu kendine yaklaştırmının (Rosanvallon, 2004), iyi toplum idealinin (Bellah vd., 1991), dayanışma ve cemaat ruhunun (Kleinman, 2006) en önemli araçlarından biri haline gelmiştir.

Sonuç

Bu çalışma Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonunun ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliğinin 2014 yılında revize ettiği küresel sosyal hizmet tanımını sosyal hizmette paradigma değişiminin bir göstergesi olarak ele almıştır.

Revize edilen tanım sosyal hizmette özellikle son çeyrek yüzyılda ortaya çıkan çağdaş eleştirel perspektiflerin etkisini açıkça temsil ediyor görünmektedir. Son yirmi yılda sosyal hizmette anlamacı/yorumsamacı (Howe, 2002), sosyal inşacı (Parton ve O’Byrne, 2000), baskı karşıtı (Dominelli ve Campling, 2002), öz-düşünümsel (Payne, 2014) gibi çağdaş perspektifler sosyal hizmetin temellerini sarsacak denli etkili itirazlar ve/veya katkılar ortaya koymayı başarmıştır. Sayılan bütün bu çağdaş perspektifler sosyal hizmetin teorik boyutuna önemli katkılar sunmuştur ancak bu teorik katkılar sosyal hizmetin eklektik bilgi temelini güçlendirmekle yetinmiştir. Revize edilen tanımın sosyal hizmet ve teori ilişkisine dair getirdiği yenilik, teoriyi sosyal hizmetin eklektik bilgi temelini bir katkı olmaktan çıkarıp doğrudan sosyal hizmet uygulamasını teorik üretime dönüştürme iddiasını ortaya koymaktadır. Yeni tanımda sosyal hizmetin akademik bir disiplin olarak tanımlanması, insan ve toplum bilimleri teorilerinin sosyal hizmetin bilgi gövdesine dâhil edilmesi ve daha önemlisi yerel bilginin altının çizilmesi sosyal hizmette *teorik bir dönemeç* olarak değerlendirilmelidir.

Sosyal hizmetteki söz konusu bu teorik dönemeç;

- anaakım sosyal hizmet uygulamasının yaslandığı psikolojik determinizmden vazgeçmesini,
- bununla ilişkili olarak müracaatçı ile kurulan ilişkide yapılara olduğu kadar aktif bir fâil olarak müracaatçıya da önem verilmesini,
- patoloji ve sorun odaklı müdahale yaklaşımından çözüm odaklı yaklaşıma ve müracaatçı ile ittifak ilişkisine doğru kaymayı,

- sosyal hizmetin epistemoloji ile ilişkisinin pragmatizminden eleştirel ve düşünömsel bir bağlama taşınmasını,
- yerel bilginin altının çizilmesi suretiyle sosyal hizmetin Anglo-Sakson ve Avrupa merkezci doğasına meydan okumayı ve
- çeşitliliğin sadece müracaatçı farklılıklarını değil aynı zamanda sosyal hizmetin bilgisinin de multi-epistemolojiler perspektifiyle değerlendirilmesini imlemektedir.

Ornellas ve arkadaşları (2018) bu dönüşümü sosyal hizmetteki anlamacı-terapötik, bireysel-reformist, sosyalist-kolektivist ve neoliberal-yönetmel paradigmların bir araya getirilmesi suretiyle oluşturulan bir hibrit ontolojik çerçeve olarak tartışmaktadır ancak bu çalışma söz konusu dönüşümü hibrit bir çerçeve olmaktan çok köklü bir paradigma kayması biçiminde ele almıştır. Yeni tanımda bütün bu paradigmların etkileri açıkça görölmektedir ancak bu etkilerin bir araya getirilmesi suretiyle oluşturulan yeni tanım sonuçta yeni bir eklektizm yerine köklü bir paradigma kaymasının ipuçlarını göstermektedir. Söz konusu bu paradigma kaymasının yakın vadede sosyal hizmeti sosyal bilimlere ve sosyal teoriye yakınlaştırmakla kalmayıp sosyal hizmet uygulamasını doğrudan sosyal teori üretiminin bir parçası kılacağı ileri sürölebilir.

Revize edilen küresel tanımda bir önceki tanımda da bulunan “insanın özgürleştirilmesi”, “sosyal adalet” ve “insan hakları” vurgusu sosyal hizmetin neoliberal ekonomi-politik bağlama rağmen ve/veya bu bağlama karşı eleştirel ve özgürlükçü doğasını koruduğu ileri sürölebilir. İnsanın özgürleştirilmesi hususunda baskı ve ayrımcılık karşıtlığı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve genel olarak insan hakları savunuculuğu sosyal hizmetin ayırt edici özelliği olmaya devam etmektedir. Öte yandan, sosyal adalet kavramının belirgin bir biçimde tanımlanma ihtiyacı da açıkça ortadadır. Sosyal hizmetin homojen ama muğlak sosyal adalet anlayışı özellikle liberal sosyal adalet tartışmaları karşısında (Rawls, 1971; Hayek, 1976) aşınmaktadır ve bu nedenle sosyal hizmetin özgürlükçü ve savunucu tutumunun sosyal adalet konusunda da teorik bir altyapı ortaya koyma zorunluluğu bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, R. (2003). *Social work and empowerment*. Springer.
- Akbaş, E. (2014). *Sosyal çalışmada çağdaş eleştirel perspektifler*. Ankara: SABEV Yayınları.
- Akbaş, E. (2011). Sosyal hizmetlerin sivil oluşumu. Berlin’deki göçmen sivil toplum örgütleri üzerine bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 113-136.
- Bellah, R. N., R. Madsen, W. M. Sullivan, A. Swidler ve S. M. Tipton (1991). *The good society*. Knopf Publication.
- Berger, P. L. ve Luckmann, T. (1991). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Londra: Penguin.
- Corcoran, J. ve Pillai, V. (2007). A review of the research on solution-focused therapy. *British Journal of Social Work*, 39(2), 234-242.
- De Shazer, S. ve Dolan, Y. (2012). *More than miracles: The state of the art of solution-focused brief therapy*. Routledge.
- Dominelli, L. ve Campling, J. (2002). *Anti oppressive social work theory and practice*. Macmillan International Higher Education.
- Duyan, V., Sayar, Ö. Ö. ve Özbulut, M. (2008). Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak: sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet alanında çalışanlar için bir rehber. *Ankara: Öncü Basımevi*, 86.

- Erbay, E. ve Tuncay, T. (2010). İnsan hakları eğitimi: güçlendirme yaklaşımı temelinde bir değerlendirme. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(3), 147-162.
- Erükçü, G. (2013). *Farklı Sosyo-ekonomik Düzeyden Gelen Ergenlerin Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Folgheraiter, F. (2003). *Relational social work: Toward networking and societal practices*. Jessica Kingsley Publishers.
- Garrett, P. M. (2013). Mapping the theoretical and political terrain of social work. Gray, M., ve Webb, S. A. (eds.) *The new politics of social work*. Macmillan International Higher Education.
- Goldstein, E., Miehl, D. ve Ringel, S. (2009). *Advanced clinical social work practice: Relational principles and techniques*. Columbia University Press.
- Gutierrez, L. M., Parsons, R. J. ve Cox, E. O. (1998). *Empowerment in Social Work Practice. A Sourcebook*. Brooks/Cole Publishing Co.
- Hayek, F.A. (1976). *Law, legislation and liberty vol. 2: the miracle of social justice*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hepworth, D. H., Rooney, R. H., Rooney, G. D., & Strom-Gottfried, K. (2016). *Empowerment series: Direct social work practice: Theory and skills*. Nelson Education.
- Howe, D. (2002). *Social theory, social change and social work*. Routledge.
- International Federation of Social Workers (2000). *New definition of social work*. Berne: Author.
- International Federation of Social Workers (IFSW) (2014). Global definition of social work. <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>
- Kasapoğlu, A. (2016). *Uygulamalı ilişkisel sosyoloji*. İstanbul: Yeni İnsan.
- Kleinman, M. (2006). Kriz mi? ne krizi? Avrupa refah devletlerinde süreklilik ve değişim. A. Buğra ve Ç. Keyder (eds.) *Sosyal Politika Yazıları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- O'Connell, B. ve Palmer, S. (Eds.). (2003). *Handbook of solution-focused therapy*. Sage.
- Oko, J. (2006). Evaluating alternative approaches to social work: A critical review of the strengths perspective. *Families in society*, 87(4), 601-611.
- Ornellas, A., Spolander, G., & Engelbrecht, L. K. (2018). The global social work definition: Ontology, implications and challenges. *Journal of Social Work*, 18(2), 222-240.
- Ornstein, E. D. ve Ganzer, C. (2005). Relational social work: A model for the future. *Families in Society*, 86(4), 565-572.
- Parton, N. ve O'Byrne, P. (ed.) (2000). *Constructive social work: towards a new practice*. Londra: Macmillan.
- Payne, M. (2014). *Modern social work theory*. Oxford University Press.
- Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Rosanvallon, P. (2004). *Refah devleti'nin krizi*. Ankara: Dost.
- Roscoe, K. D. ve Madoc, I. (2009). Critical social work practice a narrative approach. *International Journal of Narrative Practice*, 1(1), 9-18

-
- Sundman, P. (1997). Solution- focused ideas in social work. *Journal of Family Therapy*, 19(2), 159-172.
- Şahin, F. (2001). Sosyal hizmette güçler perspektifi ve çözüm odaklı mülakat. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 4(4).